

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ВІЛЬНОГО ВИБОРУ СТУДЕНТА**

підготовки студентів
освітнього ступеня
спеціальність
наукова спеціалізація

**Магістр
081 Право
04 Екологічне та природоресурсне право**

**Івано-Франківськ,
2017 рік**

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: кафедрою трудового, екологічного та аграрного права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Яремак Зоряна Василівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри судочинства

Програма навчальної дисципліни схвалена на засіданні кафедри трудового, екологічного та аграрного права
(протокол № 10 від 19 травня 2017 року)

Затверджено Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту
(протокол № 7 від 23 травня 2017 року)

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни вільного вибору студента «Управління в галузі охорони довкілля та природокористування» складена для студентів спеціальності 081 Право, освітнього ступеня «магістр», наукової спеціалізації 04 «Екологічне та природоресурсне право».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є нормативно-правові акти, які регламентують питання екологічного управління, їх тлумачення та механізми реалізації, науково-теоретичні дослідження у цій сфері.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Управління в галузі охорони довкілля та природокористування» взаємодіє із навчальними дисциплінами «Конституційне право», «Екологічне право», «Природоресурсне право», органічно доповнює навчальні дисципліни, такі-як «Адміністративне право», «Земельне право» тощо.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:

1. Змістовий модуль 1 *«Загальна частина. Теоретико-правові основи управління в галузі охорони довкілля та природокористування».*
2. Змістовий модуль 2 *«Особлива частина. Управління у галузі охорони довкілля та природокористування щодо окремих природних ресурсів».*

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни «Управління в галузі охорони довкілля і природокористування» є вивчення правового інституту «управління в галузі охорони довкілля і природокористування» як одного із фундаментальних інститутів екологічного права, визначальними характеристиками якого є предмет, метод, функції, принципи та інші елементи правового механізму реалізації. Вивчення дисципліни «Управління в галузі охорони довкілля і природокористування» передбачає засвоєння системоутворюючих аспектів екологічного права як галузі права, дозволяє поглиблено розуміти вирішення проблем, пов'язаних із механізмом управління та контролю за додержанням екологічного законодавства, гарантій безпечного сталого соціально-економічного розвитку суспільства і держави, закладає основу для використання спеціалістами одержаних знань у процесі подальшого навчання, а також для формування у них навичок застосування норм екологічного законодавства на практиці при розробці та прийнятті рішень у відповідній галузі.

1.2. **Основними завданнями** вивчення дисципліни «Управління в галузі охорони довкілля і природокористування» є формування у студентів правового світогляду та мислення; поглиблення засвоєних при вивченні нормативних дисциплін еколого-правового спрямування студентами-магістрантами **теоретичних знань** щодо міжгалузевих аспектів державного, громадського та інших видів управління у галузі раціонального використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки; вміння фахово аналізувати управлінські рішення та визначати рівень ефективності прийнятого рішення у конкретних практичних ситуаціях.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- науково-теоретичні основи екологічного управління;
- основні категорії і поняття управління природоохоронною діяльністю та раціональним використанням природних ресурсів;
- складові елементи, напрями розвитку та реалізації екологічної політики;
- функції та ієрархію державної системи екологічного управління;
- основні проблеми модернізації державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- форми участі громадськості у екологічному управлінні;
- міжнародний досвід в галузі охорони навколишнього природного середовища;
- основні напрями співробітництва України в рамках євроінтеграційних процесів;
- особливостей реалізації функцій державного управління з урахуванням специфіки природного ресурсу

вміти:

- самостійно здійснювати аналіз державної політики в галузі охорони довкілля і природокористування;
- застосовувати одержані знання для практичної характеристики правових явищ і категорій у галузі екологічного управління;
- користуватися екологічною інформацією та визначати необхідний перелік джерел екологічних даних для прийняття управлінських рішень в галузі охорони навколишнього природного середовища;
- використовувати моделі екологічного управління при прийнятті екологічно значущих управлінських рішень;
- використовувати інформаційно-контрольний механізм за виконанням екологічно значущих управлінських рішень;
- вирішувати конфліктні ситуації і протиріччя, що виникають у процесі реалізації функцій екологічного управління;
- вміти давати критичну оцінку стану управління в екологічній сфері.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **90** годин / **3** кредити ECTS.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.

Загальна частина. Теоретико-правові основи управління в галузі охорони довкілля та природокористування.

ТЕМА 1. Теоретико-правова характеристика управління в галузі охорони довкілля та природокористування

Екологічне управління як механізм гармонізації системи «природа-суспільство». Поняття і зміст управління в галузі охорони довкілля та використання природних ресурсів. Принципи та основні завдання екологічного управління. Форми управління. Методи управління.

Види управління. Державне управління, його ознаки та види. Основні форми громадського управління. Самоврядне управління. Виробниче управління.

Поняття та зміст функцій управління природокористуванням та охороною довкілля. Класифікація функцій державного управління. Загальні функції державного управління (законодавче регулювання, прогнозування, планування, координація, погодження, контроль та нагляд). Спеціальні функції державного екологічного управління (екологічне нормування, екологічне ліцензування, екологічна експертиза, екологічна сертифікація, екологічний моніторинг, екологічна паспортизація). Загальна характеристика функцій інформаційного забезпечення управління природокористуванням. Функції забезпечення раціонального використання природних ресурсів. Функції з надання адміністративних послуг суб'єктам природокористування. Функції контрольного спрямування.

Правовий механізм екологічного управління та шляхи його вдосконалення. Еколого-правові проблеми реалізації державного екологічного управління в Україні. Проблеми підвищення ефективності виробничого екологічного управління в Україні. Питання участі громадськості в процесі екологічного управління. Економічна складова реформування еколого-управлінських відносин в Україні

ТЕМА 2. Державна система управління в галузі охорони довкілля та природокористування

Зміст та складові елементи системи державного управління.

Загальна характеристика суб'єктів державного екологічного управління. Органи загальної компетенції та їх повноваження. Система і повноваження органів спеціальної компетенції.

Сучасні особливості формування системи органів державного управління природокористуванням (позитивні й негативні сторони). Розмежування державного управління, державного контролю і нагляду у сфері природокористування.

ТЕМА 3. Механізми участі громадськості у плануванні, реалізації та контролі за виконанням екологічної політики в Україні

Законодавчі засади громадського екологічного управління. Форми участі громадськості у екологічному управлінні. Функції громадського екологічного

управління.

Основні напрями діяльності екологічних громадських організацій. Орхуська конвенція та інформування громадськості.

Шляхи залучення громадськості до прийняття екологічно значущих українських рішень. Роль громадських організацій у формуванні нового ставлення суспільства до природи.

ТЕМА 4. Інформаційне забезпечення екологічного управління

Поняття, зміст та значення екологічної інформації. Екологічна інформація як вид публічної інформації.

Шляхи доступу до інформації про природні ресурси. Процедури інформаційного забезпечення.

Джерела інформації. Екологічний моніторинг та моніторинг окремих природних ресурсів. Державні кадастри природних ресурсів. Способи забезпечення кадастровою інформацією. Інші джерела інформації.

ТЕМА 5. Економічний механізм управління охороною довкілля та природокористуванням в Україні

Поняття та принципи економіко-правового механізму природокористування та охорони довкілля. Основні напрями та складові економічного механізму природокористування та охорони навколишнього природного середовища.

Джерела фінансування екологічних заходів. Фонди охорони навколишнього природного середовища.

Платність використання природних ресурсів і забруднення навколишнього природного середовища: види та форми справляння.

Види економічного стимулювання природоохоронної діяльності. Екологічне страхування.

ТЕМА 6. Екологічний контроль та проблеми його реалізації в Україні

Екологічний контроль як міжгалузева функція управління в галузі використання природних ресурсів, охорони довкілля та забезпечення екологічної безпеки. Функції та завдання екологічного контролю за законодавством України. Співвідношення екологічного контролю та нагляду. Співвідношення екологічного контролю з іншими функціями управління в галузі екології.

Суб'єкти та об'єкти екологічного контролю. Зміст екологічного контролю. Види та форми екологічного контролю. Способи (методи) здійснення екологічного контролю.

Державний загальний та спеціальний екологічний контроль. Громадський екологічний контроль. Виробничий екологічний контроль. Самоврядний екологічний контроль.

ТЕМА 7. Міжнародний досвід екологічного управління

Цілі тисячоліття. Програма дій ООН на XXI тисячоліття. Міжнародні керівні положення і документи. Міжнародні принципи управління природоохоронною діяльністю. Основні принципи екологічного управління в

контексті збалансованого розвитку. Міжнародні пріоритети екологічно безпечного управління.

Міжнародне співробітництво України. Адаптація українського природоохоронного законодавства до європейського. Європейський вимір екологічної політики та процеси глобальної екологізації.

Міжнародний досвід в галузі охорони навколишнього природного середовища. Міжнародні екологічні організації, їх основні завдання та напрями. Міжнародні організації і правові механізми співпраці щодо охорони довкілля і відновлення навколишнього середовища.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2.

Особлива частина. Управління у галузі охорони довкілля та природокористування щодо окремих природних ресурсів

ТЕМА 8. Управління в галузі охорони та використання земельних ресурсів

Органи управління в галузі охорони та використання земельних ресурсів загальної та спеціальної компетенції, їх повноваження.

Основні функції управління в галузі використання і охорони земель. Адміністративно-територіальна функція. Державний земельний кадастр. Державний облік і моніторинг земель (поняття, мета, види). Поняття про землеустрій, його основні положення, повноваження, компетенції, економічний розріз. Екологічна стандартизація та нормування.

Економічний механізм регулювання землекористування.

ТЕМА 9. Управління в галузі вивчення, охорони та використання надр

Особливості управління в галузі використання та охорони надр. Планування використання і охорони надр. Державна експертиза та оцінка запасів корисних копалин. Державний облік та кадастр родовищ, запасів і проявів корисних копалин та державний баланс запасів корисних копалин. Правове регулювання розподілу та перерозподілу надр і корисних копалин.

Правові форми контролю за додержанням законодавства в галузі з охорони і використання надр. Геологічний контроль та гірничий нагляд.

ТЕМА 10. Управління в галузі охорони та використання водних ресурсів

Природоохоронне управління водними ресурсами (поняття, мета, основні проблеми). Органи управління в галузі охорони та використання водних ресурсів відповідно до чинного законодавства України, їх компетенція.

Державне екологічне управління шляхом розробки і впровадження програм охорони навколишнього природного середовища. Міждержавні екологічні програми. Державні екологічні програми. Регіональні екологічні програми.

Екологічна стандартизація та нормування. Державний облік, кадастр і моніторинг води. Контрольна функція у галузі використання, охорони та відтворення водних ресурсів.

Міжнародний досвід управління річковими басейнами. Адаптація українського законодавства в галузі охорони вод до європейського законодавства. Водний кодекс України в порівнянні з Водною рамковою директивою ЄС (Директива 2000/60/ЕС).

ТЕМА 11. Управління в галузі охорони та використання лісів

Завдання державного регулювання та управління у сфері лісових відносин. Державне регулювання та управління у сфері лісових відносин. Функції управління. Функціональний поділ лісів. Державний облік, кадастр і моніторинг лісів. Контроль за використанням та охороною лісів.

Оцінка стану управління лісами. Розвиток системи повноважень органів виконавчої влади в галузі лісових відносин. Удосконалення фінансового та економічного механізмів регулювання лісокористування. Виконання завдань у сфері лісових відносин, пов'язаних із євроінтеграцією України.

ТЕМА 12. Управління в галузі охорони та використання рослинного і тваринного світу

Державний контроль в галузі охорони рослинного світу. Державний облік і кадастр рослинного світу. Моніторинг рослинного світу. Державний і громадський контроль у галузі охорони, використання та відтворення рослинного світу.

Державне управління в галузі охорони тваринного світу. Державний облік в галузі використання об'єктів тваринного світу та державний кадастр тваринного світу. Моніторинг тваринного світу. Державний контроль у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Екологічне управління [Текст] : підручник. К.: Либідь, 2004.
2. Каракаш І. І. Природноресурсове право України: Навч.посібник. К.: Істина, 2005.
3. Основи управління контролю та господарський механізм природокористування. К.: КДТЕУ, 1999.
4. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням. Суми: ВТД "Університетська книга", 2006.
5. Екологічне право України : підручник / За ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. Харків: Право, 2009.
6. Екологічне право України. Особлива частина: навч. Посібник / О. М. Шуміло (кер. авт. кол.), В. А. Зуєв, І. В. Бригадир та ін. К.: ЦУЛ, 2013.
7. Екологічне право України. Академічний курс : підручник / За ред. Ю. С. Шемшученка. К.: Юридична думка, 2005.
8. Кобецька Н. Р. Екологічне право України : навч. посіб. К.: Юрінком Інтер, 2009.
9. Костицький В. В. Екологічне право України : підручник. Дрогобич: Коло, 2012.

Додаткова монографічна література та наукові статті в періодичних виданнях подані в посібниках для підготовки до семінарських занять та для самостійної роботи.

4. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ : ЗАЛК.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ.

Засоби діагностики, що застосовуються при викладанні дисципліни «Управління в галузі охорони довкілля та природокористування», можна розділити на 2 групи:

- неадаптивні засоби;
- адаптивні засоби.

Неадаптивні засоби:

1. Послідовна вибірка – використовується в основному для діагностики самостійної роботи студента та самодіагностики у вигляді однакових для всіх завдань.

2. Випадкова вибірка – використовується при написанні модульних контрольних робіт і полягає у випадковому виборі для кожного студента підбірки декількох завдань приблизно однакового рівня складності.

3. Ієрархічна (багаторівнева) вибірка – використовується для складання варіантів завдань для складання екзамену і полягає у випадковій підбірці для студента завдань декількох рівнів складності з різних тем, різних типів тощо.

Адаптивні алгоритми враховують безліч параметрів моделі студента і / або навчального матеріалу і застосовуються під час семінарських занять як правило під час усної відповіді студента. Адаптивні методи максимально використовують дані з моделі студента (наприклад, рівень підготовленості студента, рівень неспокою-тривоги, правильність відповіді та ін.) і / або моделі навчального матеріалу (наприклад, взаємозв'язку між окремими питаннями теми) і дозволяють організувати контроль індивідуально для кожного студента, підтримуючи, наприклад, оптимальний для студента рівень складності додаткових запитань або формуючи індивідуальні стратегії контролю з окремої теми, змістового модуля чи дисципліни в цілому в цілому.

З метою діагностики успішності студентів використовуються:

- а) усне опитування студентів на семінарських заняттях;
- б) опитування у вигляді письмових тестів;
- в) тематичні письмові самостійні роботи;
- г) підсумкове опитування студентів по тематиці змістових модулів;
- д) підсумкова контрольна робота.